

ЎЗБЕКИСТОНДА ПРОФИЛАКТИК ҲИСОБДА ТУРГАН ШАХСЛАР БИЛАН ПРОФИЛАКТИКА СУБЪЕКТЛАРИНИНГ ПРОФИЛАКТИКА ИШИДАГИ МУАММОЛАР ВА УЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ

Наимов Рахимжон Хафизович

Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети
мустақил изланувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17576798>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-noyabr 2025 yil

Ma'qullandi: 08-noyabr 2025 yil

Nashr qilindi: 11-noyabr 2025 yil

KEY WORDS

ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, профилактик ҳисоб, расмийлик, профилактика субъектлари, якка тартибдаги профилактик иш, идораларао ўзаро ҳамкорлик, ижтимоий мослашув.

ABSTRACT

Мақолада Ўзбекистон Республикасида профилактик ҳисобга олинган шахслар билан ишлашда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш субъектлари фаолиятидаги расмийлик муаммолари ўрганилади. Муаллиф бюрократлаштириш жараёнлари, якка тартибдаги ишга расмий ёндашув, профилактика субъектлари ўртасида етарли даражада мувофиқлаштириш йўқлиги ва ҳақиқий натижалар устидан ҳисоботнинг устунлиги билан боғлиқ профилактик тадбирлар самарадорлигининг пасайиш сабабларини таҳлил қилади. Мақолада профилактика тизимини такомиллаштириш йўллари таклиф этилган, жумладан, профилактик таъсирга дифференциаллашган ёндашувни жорий этиш, хавфни баҳолашнинг замонавий технологияларидан фойдаланиш, идораларао ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш ва ижтимоий мослашувнинг ролини ошириш. Миқдорий кўрсаткичлардан профилактик ишнинг сифат мезонларига ўтиш зарурлигига ва профилактика фаолиятида инсон омилини кучайтиришга алоҳида эътибор қаратилган

Ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш Ўзбекистон Республикасининг жамоат хавфсизлиги ва ҳуқуқий тартиботни таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатининг устувор йўналишидир. Мамлакатда олиб борилаётган кенг кўламли ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий ислохотлар шароитида профилактик ҳисобга олинган шахслар билан ишлашда профилактика субъектлари фаолиятининг самарадорлигини ошириш масаласи алоҳида долзарблик касб этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Конституциямиз қабул қилинганлигининг 25 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида: “Жиноятчиликнинг олдини олиш мақсадида янги дастур ва режалар амалга

оширилмоқда. Жумладан, соҳага ахборот-коммуникация технологиялари кенг жорий этилмоқда. Маҳаллалар, кўчалар, савдо ва хизмат кўрсатиш объектларида 114 мингдан ортиқ видеокузатув воситаси ўрнатилди. Уларнинг ёрдамида 10 мингга яқин жиноят фош этилди. Йил давомида жиноятчилик даражаси 2016 йилга нисбатан 14 фоизга камайди ва бунда ана шу ишларнинг аҳамияти катта бўлди. Янги йилдан бошлаб жиноят содир этилмаётган маҳалла профи лактика инспекторининг ойлик иш ҳақиға 50 фоиз устама кўшиб берилади. Аксинча, ўз ҳудудида жиноятнинг кўпайишига йўл қўйган профилактика инспекторининг ойлиғидан эса 50 фоиз ушлаб қолинади. Узоқ тумандан келиб профилактика инспектори бўлиб ишлаш мумкин эмас. Шунинг учун уларни уй-жой, хизмат машиналари билан таъминлаш масаласига алоҳида эътибор бераяпмиз. Бу соҳадаги мақсадимизни қисқача ифода этадиган бўлсак, биз келажакда эл-юртимизнинг ишончи ва меҳрини қозонган, том маънодаги халқпарвар ички ишлар тизимини яратишимиз керак. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг фаолият мазмуни бутунлай ўзгармоқда. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашишнинг мутлақо янги тизими яратилди. Фақат жазолаш билан кўрқитиб, ҳуқуқ бузарликларнинг оқибати билан курашиш эмас, балки ноқонуний ҳаракат лар содир этилишининг барвақт олдини олиш энг долзарб вазифага айланди” [1], – деб таъкидлаб профилактика инспекторларининг фаолиятига алоҳида эътибор қаратиб ўтди.

Шу билан бирга амалиёт таҳлили профилактика фаолиятида қатор муаммолар мавжудлиғидан далолат беради, бу эса огоҳлантирувчи чоралар натижадорлигини сезиларли даражада пасайтиради ва профилактика тизимининг превентив салоҳиятини тўлиқ амалга оширишга имкон бермайди [2].

Ўзбекистонда профилактика ишининг ҳозирги ҳолатини таҳлил қилиш, “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонунчиликни қўллаш амалиётини ўрганиш ва турли профилактика субъектлари фаолияти тажрибасини умумлаштириш тизимли муаммоларни аниқлаш ва уларни ҳал этиш йўллариини белгилашга имкон беради. Бу ҳуқуқий тартибга солишни такомиллаштириш ва профилактика фаолияти амалиёти, қонунийлик ва ҳуқуқий тартиботни мустаҳкамлаш манфаатларида унинг самарадорлигини ошириш учун муҳим аҳамиятга эга.

Профилактика субъектлари фаолиятидаги ҳисобда олинган шахслар билан якка тартибдаги ишни белгиланган тартиб-қоидаларни юзаки бажариш, миқдорий кўрсаткичларнинг сифатли натижалар устидан устунлиги, профилактик таъсирга дифференциаллашган ёндашувнинг йўқлиғида намоён бўлади. Бундай ҳолат нафақат фуқароларнинг профилактика институтларига ишончини пучга чиқаради, балки профилактик чоралар қўлланилаётган шахслар томонидан ҳуқуқбузарликларнинг такрорланиши учун шароит яратади [2].

Муаммоларнинг энг кенг тарқалган кўринишларидан бири ҳисобга олинган шахслар билан якка тартибдаги профилактика ишининг юзаки амалга оширилишида намоён бўлади. Айрим ҳолатларда ваколатли мансабдор шахслар профилактик ҳисобга олинган шахснинг шахсини чуқур ўрганиш, ҳуқуқбузарлик содир этилишига имкон берган сабаб ва шарт-шароитлар, унинг ижтимоий муҳити ва ҳаётий вазиятини таҳлил қилиш ўрнига, кўпинча ҳақиқий профилактик йўналишга эга бўлмаган умумий мавзудаги расмий суҳбатлар билан чекланишади [3]. Бунда профилактика субъектлари кўпинча «қолип» бўйича ҳаракат қилинади, шахснинг якка тартибдаги хусусиятлари,

содир этилган ҳаракатнинг ижтимоий хавфлилик даражаси, криминогенлик даражаси ва профилактик таъсирга ҳақиқий эҳтиёж ҳисобга олинмайди. Тан олиш лозимки, якка тартибдаги профилактика ишининг ҳақиқий натижалари устидан ҳисоботнинг устунлиги жиддий муаммодир. Профилактика субъектлари фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш тизими асосан миқдорий кўрсаткичларга, яъни ўтказилган суҳбатлар сони, яшаш жойи бўйича ташрифлар, юборилган тақдимномалар ва бошқа расмий тадбирларга асосланади. Бунда профилактика ишининг сифат кўрсаткичлари, масалан, профилактика қилинаётган шахснинг хулқ-атворининг ўзгариши, унинг ресоциализацияси, криминоген омилларнинг бартараф этилиши эътибордан четда қолади [4]. Бундай ёндашув профилактика субъектларини ҳуқуқбузарликларнинг ҳақиқий олдини олишга қаратилган фаолиятига зарар бўлиб ҳисобланадиган “режа кўрсаткичларини бажариш”га олиб келади. Бундан ташқари, профилактик ҳисобга олинган шахслар билан профилактика фаолияти кўпинча фақат назорат-кузатув тадбирлари билан чегараланиб қолади ва шунинг ҳисобига ижтимоий мослаштириш, ишга жойлашишга қўмаклашиш, таълим олишга ёрдам бериш, маиший муаммоларни ҳал қилиш, ижтимоий фойдали алоқаларни тиклаш масалалари етарли эътиборсиз қолдирилади [6]. Шу билан бирга, айнан ижтимоий реабилитация ва қонунга итоаткор турмуш тарзи учун шароитлар яратиш самарали профилактиканинг асосий омиллари ҳисобланади. Расмиятчилик билан ёндашувда профилактик ҳисобга олинган шахсга фақат назорат объекти сифатида қаралишидан иборат бўлиб, аслида эса криминоген вазиятни енгиллаштириш учун ёрдам ва қўллаб-қувватлашга муҳтож шахс сифатида қаралиши мақсадга мувофиқдир.

Шу билан бирга профилактик ҳисобга олинган шахслар билан профилактик ишларни амалга ошираётган айрим ходимларнинг етарли касбий тайёргарлиги даражаси етарли эмаслиги ҳам муаммолидир. Бунинг икки қарама қарши жиҳати мавжуд, бир томонидан якка тартибдаги профилактика фаолиятини амалга оширувчи шахсларда психология, педагогика, ижтимоий иш соҳасида зарур билимлар етишмаслиги (бу ҳуқуқбузар шахсга самарали профилактик таъсир кўрсатишни қийинлаштиради) бўлса, иккинчи томондан, ҳаддан ташқари юқори юклама, яъни битта ходимга профилактик фаолиятни амалга ошириш учун бириктирилган профилактик ҳисобга олинган шахсларнинг сони жуда кўплиги мазкур шахслар билан якка тартибдаги профилактика фаолиятини амалга оширишга объектив равишда тўсқинлик қилади ва хизмат вазибаларини бажаришга расмиятчиликка айланиб кетишига олиб келади [7].

Профилактика фаолиятида учрайдиган камчиликлар қаторида турли профилактика субъектлари ўртасида мувофиқлаштириш ва ўзаро ҳамкорликнинг етарли эмаслигини кўрсатиш керак. Ички ишлар органлари, болалар ишлари бўйича миллий комиссия органлари, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари ҳузуридаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш бўйича комиссиялар, таълим, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий ҳимоя муассасалари кўпинча тарқоқ ҳаракат қиладилар, бир-бирларини такрорлайдилар ёки, аксинча, масъулиятсизлик билан муносабатда бўладилар [5]. Якка тартибдаги профилактика ишлари олиб борилаётган шахсларнинг ягона ахборот базасининг тўлиқ шакллантирилмаганлиги, профилактика иши режаларининг мувофиқлаштирилмаганлиги, идоралараро комиссиялар ва ишчи

гуруҳларнинг расмий ишлаши профилактик тадбирлар самарадорлигини пасайтиришга олиб келади ва вазифаларни бажаришга расмий ёндашув учун шароит яратади.

Профилактика ишидаги муаммолар ҳам ташкилий, ҳам ҳуқуқий тавсифга эга сабабларнинг мажмуасини ташкил этади. Ташкилий сабаблар қаторига асосан миқдорий кўрсаткичларга йўналтирилган профилактика субъектлари фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимининг номукамаллигини киритиш лозим. Бундай тизим ходимлар расмий талабларни бажариш ва статистик кўрсаткичларга эришишда манфаатдор бўлиб, ҳуқуқбузарликларнинг ҳақиқий олдини олишда эмас бўлган вазиятни яратади [8]. Профилактика ишини режалаштириш ҳақиқий криминоген вазиятни, ҳисобга олинган шахсларнинг якка тартибдаги хусусиятларини ва мавжуд ресурсларни ҳисобга олмасдан амалга оширилади.

Замонавий профилактика иши методикаларига эга мутахассислар ва ижтимоий реабилитация учун зарур инфраструктуранинг етишмаслиги, молиявий ресурсларнинг чекланганлиги профилактика функцияларини сифатли бажаришга объектив равишда тўсқинлик қилади [9]. Бундай шароитда профилактика субъектлари ҳақиқий профилактик самарадорликка эга бўлмаган расмий тадбирларнинг минимал мажмуаси билан чекланишга мажбур бўладилар.

Якка тартибдаги профилактика фаолиятидаги муаммоларнинг ҳуқуқий сабаблари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунчиликдаги бўшлиқлар ва зиддиятлар билан боғлиқ. Якка тартибдаги профилактика ишининг етарли тартибга солинмаганлиги, унинг самарадорлигини баҳолашнинг аниқ мезонларининг йўқлиги, айрим профилактика субъектларининг ҳуқуқий мақомининг ноаниқлиги нормаларни ихтиёрий талқин қилиш ва уларни амалга оширишга расмий ёндашув учун замин яратади [10]. Бундан ташқари, қонунчилик ҳуқуқбузарлик характерида, ҳуқуқбузар шахсига ва унинг ижтимоий хавфлилик даражасига қараб профилактик таъсирни дифференциациялаш зарурлигини тўлиқ ҳисобга олмайди.

Якка тартибдаги профилактика фаолиятидаги муаммоларнинг ижтимоий-психологик сабаблари профилактик ҳисобга олинган шахсларнинг стигматизацияси ва профилактика амалга оширувчи ходимларда бундай шахсларни “тузатиб бўлмас ҳуқуқбузар” сифатида қабул қилиниши омилига боғлиқ. Бундай муносабат шахсни, унинг ресоциализацияга салоҳиятини ўрганишга асосланган якка тартибдаги ёндашувни истисно қилади ва профилактик таъсир фақат “шаблон” асосида қўлланилишига олиб келади [11]. Профилактика амалга ошириладиган шахслар билан қайта алоқанинг йўқлиги, уларнинг фикри ва таклифларини эътиборга олмаслик ҳам профилактика ишидаги расмиятчиликка олиб келади [12].

Якка тартибдаги профилактика фаолиятидаги муаммоларни бартараф этиш қонунчиликни такомиллаштириш, ташкилий механизмларни оптималлаштириш, моддий-техникавий таъминотни яхшилаш ва профилактика субъектларининг касбий даражасини ошириш ўз ичига олган комплекс ёндашувни талаб қилади. Энг муҳим вазифа – миқдорий кўрсаткичларидан сифат мезонларга ўтиш билан якка тартибдаги профилактика фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш тизимини ислоҳ қилишдир. Бунда якка тартибдаги профилактика фаолияти самарадорлигининг асосий мезонлари сифатида ўтказилган тадбирлар сони эмас, балки ҳақиқий натижалари (профилактик

ҳисобга олинган шахслар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг такрорланишини ва рецидивини камайтириш, муваффақиятли ижтимоий мослашув, криминоген омилларни бартараф этиш) белгиланиши керак.

Профилактика ишини такомиллаштиришнинг энг муҳим йўналиши профилактик таъсирга дифференциаллашган ёндашувни жорий этишдир. Профилактик ҳисобга олинган шахсларни содир этилган ҳуқуқбузарликнинг ижтимоий хавфлилик даражасига, шахснинг криминогенлиги даражасига, хавф омилларининг мавжудлигига ва профилактик таъсирга эҳтиёжга қараб таснифлашни қонун ҳужжатлари даражасида мустаҳкамлаш зарур. Бундай таснифлаш асосида конкрет шахснинг хусусиятларига мос келадиган турли шакл ва усулларни қўллаган ҳолда яқка тартибдаги профилактика иши дастурлари ишлаб чиқилиши керак. Олимларнинг фикрича, дифференциация криминогенлашган тоифадаги шахслар билан яқка тартибдаги профилактика фаолиятини оптималлаштиришга ва улар билан барча куч ва воситаларни жамлаган ҳолда ишлашга ва ўз навбатида рецидив даражаси паст бўлган шахсларга нисбатан ортиқча ва шарт бўлмаган назоратдан воз кечишга имкон беради[13].

Профилактика самарадорлигини ошириш учун муҳим заҳира идоралараро ўзаро ҳамкорлик ва профилактика субъектлари фаолиятини мувофиқлаштиришни ривожлантиришдир. Бизнингча, барча манфаатдор органлар ва муассасалар ўртасида тезкор ахборот алмашишни таъминловчи профилактик ҳисобнинг ягона ахборот тизимини яратиш зарур. Идоралараро ўзаро ҳамкорликни ҳуқуқий тартибга солишни такомиллаштириш, профилактика субъектлари ўртасида ваколатлар ва масъулиятни аниқ тақсимлаш, республика, минтақа ва маҳаллий даражаларда самарали мувофиқлаштириш механизмларини яратиш талаб этилади [14]. Бунда муҳим ролни ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича мувофиқлаштирувчи кенгашлар ўйнаши керак, уларни профилактика ишини мувофиқлаштириш ва унинг сифатини назорат қилиш бўйича реал ваколатлар билан таъминлаш зарур.

Шу билан бирга ижтимоий профилактикани кучайтириш ва янгича ёндашув асосида ишларни ташкил этиш принципиал аҳамиятга эга. Профилактик ҳисобга олинган шахсларга ижтимоий қўллаб-қувватлаш тизимини яратиш зарур, у ишга жойлашишга, касбий таълим олишга қўмаклашиш, уй-жой ва маиший муаммоларни ҳал қилиш, оилавий ва ижтимоий фойдали алоқаларни тиклашни ўз ичига олади. Турли тоифадаги ҳуқуқбузарлар учун ижтимоий мослашув марказлари, психологик ёрдам хизматлари, ресоциализация дастурларини ўз ичига олган ижтимоий реабилитация инфраструктурасини ривожлантириш талаб этилади [15]. Ижтимоий профилактика иккинчи даражали йўналиш сифатида эмас, балки ҳуқуққа зид хулқ-атвордан воз кечиш учун шароитлар яратишни таъминловчи профилактика фаолиятининг энг муҳим таркибий қисми сифатида кўрилиши керак.

Яқка тартибдаги профилактика фаолиятидаги муҳим йўналишлардан бири профилактика ишини амалга оширувчи ходимларнинг касбий даражасини ошириш ҳисобланади. Яқка тартибдаги профилактика фаолиятининг амалга оширувчи ваколатли мансабдор шасхаларни психология, педагогика, ижтимоий иш, конфликтология, медиация соҳасида компетенцияларни шакллантиришни таъминловчи махсус таълим дастурларини ишлаб чиқилиши ва жорий этилиши зарур. Илмий тадқиқотлар ва илғор тажрибага асосланган замонавий яқка тартибдаги

профилактика иши методикаларини жорий этиш, шахсинг хавфлари ва эҳтиёжларини баҳолаш воситаларидан фойдаланиш, самарадорлигини исботлаган профилактик таъсир дастурларини қўллаш лозим [16]. Малака ошириш, тажриба алмашиш, профилактика амалиётига инновацияларни жорий этиш профилактика субъектлари фаолиятининг ажралмас қисмига айланиши керак.

Профилактика ишини такомиллаштиришнинг истиқболли йўналиши замонавий ахборот технологияларидан фойдаланишдир. Профилактик ҳисобга олинган шахсларни ҳисобга олиш ва мониторинг қилишнинг автоматлаштирилган тизимларини жорий этиш ҳужжат оборотини оптималлаштиришга, ходимларга маъмурий юкломани камайтиришга ва мазмунли профилактика иши учун вақтни озод қилишга имкон беради. Ахборот тизимлари хавфларни баҳолаш, якка тартибдаги профилактика тадбирларини режалаштириш, профилактика қилинаётган шахсларнинг хулқ-атвори динамикасини кузатиш, қўлланиладиган чоралар самарадорлигини таҳлил қилиш воситаларини ўз ичига олиши мумкин [17]. Профилактика фаолиятини рақамлаштириш расмий ҳисобдан объектив маълумотлар ва илмий асосланган ёндашувларга асосланган мазмунли ишга ўтишга қўмаклашиши керак.

Жамоатчилик назорати ва фуқаролик жамиятининг профилактика ишида иштирок этишини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга. Нодавлат ташкилотлар, волонтерлар, нуфузли фуқаролар орасидан масъул шахсларни ҳисобга олинган шахслар билан ишга жалб қилиш ижтимоий реабилитация имкониятларини кенгайтиради ва расмийликни бартараф этишга қўмаклашади. Жамоатчилик ташкилотлари профилактика ишининг сифатига мустақил баҳо бериши, расмий ёндашув ҳолатларини аниқлаши, профилактика фаолиятини такомиллаштириш бўйича таклифлар киритиши мумкин [18]. Ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш соҳасида давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтларининг самарали ўзаро ҳамкорлиги учун ҳуқуқий ва ташкилий шароитлар яратиш зарур.

Профилактик ҳисобга олинган шахслар билан якка тартибдаги профилактика фаолиятидаги муаммоларни ҳал этиш учун ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунчиликни такомиллаштириш, сифат мезонларга ўтиш билан самарадорликни баҳолаш тизимини ислоҳ қилиш, профилактик таъсирга дифференциаллашган ёндашувни жорий этиш, идоралараро ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш ва профилактика ишининг ижтимоий таркибий қисмини кучайтиришни ўз ичига олган комплекс чораларни талаб қилади. Якка тартибдаги профилактика фаолиятини амалга оширувчи мутахассисларнинг касбий даражасини ошириш, замонавий технологиялар ва илмий асосланган методикалардан фойдаланиш, шунингдек профилактика фаолиятида жамоатчиликнинг иштирокини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга.

Бизнингча, таклиф этилган чораларни амалга ошириш профилактик тартиб-қоидаларни расмий бажаришдан ҳуқуқбузарликларнинг ҳақиқий олдини олишга, профилактик ҳисобга олинган шахсларнинг ижтимоий реабилитацияси ва ресоциализациясига қаратилган мазмунли ишга ўтишга имкон беради. Бу қонунийлик ва ҳуқуқий тартиботни мустаҳкамлашга, жиноятчилик даражасини пасайтиришга ва Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлаш самарадорлигини оширишга ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Конституция – эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тараққий эттиришнинг мустаҳкам пойдеворидир / Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 25 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси // URL: <http://xs.uz> (Халқ сўзи, 08.12.2017).
2. Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги “Хуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонуни. 3-м. Электрон манба: <https://lex.uz/docs/2387357>.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025йил 3 январдаги “2025 йилда республика маҳаллаларида хавфсиз муҳитни яратиш ва хуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш тизими самарадорлигини янада ошириш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида” ПҚ-1-сон қарори.Электрон манба: <https://lex.uz/docs/7330260> (мурожаат вақти 17.09.2025)
4. Джалилов Н. (). Теоретические основы института индивидуальной профилактики правонарушений. Общество и инновации, 2022. №3(4/S), 397–403. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss4/S-pp397-403>.
5. Мустофакулов Б.А., Обиджонов У.Ж. Профилактика инспекторининг хуқуқбузарликларнинг якка тартибдаги профилактикаси бўйича фаолиятини такомиллаштириш // CAJMRMS. 2025. №2-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/profilaktika-inspektorining-u-u-buzarliklarning-yakka-tartibdagi-profilaktikasi-b-yicha-faoliyatini-takomillashtirish>
6. Рамазонова Р.Ш., Ниматов Ш.Н. Профилактика инспекторлари томонидан ғайририштимой хулқ-атворли шахслар билан хуқуқбузарликлар якка тартибдаги профилактикасини ташкил этишнинг аҳамияти // CAJMRMS. 2025. №4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/profilaktika-inspektorlari-tomonidan-ayriizhtimoiy-hul-atvorli-shahslar-bilan-u-u-buzarliklar-yakka-tartibdagi-profilaktikasini>
7. Норбутаев Э.Х., Очилова Д.С. Хуқуқбузарликлар якка тартибдаги профилактикасини ташкил этиш йўналишлари тушунчаси // CAJMRMS. 2024. №7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/u-u-buzarliklar-yakka-tartibdagi-profilaktikasini-tashkil-etish-y-nalishlari-tushunchasi>
8. Хужакулов С.Б. Ички ишлар органларининг хуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти: Укув кулланма. - Т., 2017. - Б.63-69.
9. Qushboqov, S., Mamatova, D. (). yangi O'zbekistonda huquqbuzarlik profilaktikasining o'rni. Current approaches and new research in modern sciences, 2023. №2 (10), 37-39.
10. Мустофакулов Б.А., Рўзиев Ж.С. Профилактика инспекторининг профилактик ҳисобга олинган шахслар билан ишлашда якка тартибдаги профилактика чора-тадбирларини такомиллаштириш // CAJMRMS. 2025. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/profilaktika-inspektorining-profilaktik-isobga-olingan-shahslar-bilan-ishlashda-yakka-tartibdagi-profilaktika-chora-tadbirlarini>.
11. Ғозиев М. Профилактик ҳисобга олиш амалиётини такомиллаштириш истиқболлари. Развитие и инновации в науке, 20243(6), 134–140. <https://inlibrary.uz/index.php/dis/article/view/53018>
12. Турсунов А.С. Хўжакулов С.Б. Хуқуқбузарликлар профилактикаси. Дарслик. – Т., 2017. –Б.239-241.

13. Эгамбердиев В., Мамадиёров Ж. Профилактика инспекторининг вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларни олдини олиш фаолияти // Актуальные вопросы обеспечения прав женщин и предотвращения насилия в семье в Узбекистане, Т., 2024 1(1), -С.78–82. <https://inlibrary.uz/index.php/ensuring-womens-rights/article/view/36696>
14. Кутлимуратов М.Ш. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятини такомиллаштириш юзасидан амалга оширилаётган ислохотлар // Международный научный журнал «Новости образования: исследование в XXI веке» 2025 №38 (100)
15. Алиев Ш.Х. Ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари // Academic research in educational sciences. 2021. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/u-u-buzarliklarning-profilaktikasi-faoliyatining-ziga-hos-hususiyaatlari>
16. Хужакулов С.Б. Необходимость систематизации нормативных документов по профилактике правонарушений в условиях пандемии коронавируса // Review of law sciences. 2020. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neobhodimost-sistematizatsii-normativnyh-dokumentov-po-profilaktike-pravonarusheniy-v-usloviyah-pandemii-koronavirusa>
17. Eshnazarov M.J. "Huquqbuzarliklar maxsus profilaktikasi" tushunchasining mazmuni to'g'risida // O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi axborotnomasi. - 2019. - №1. - B.19-23
18. Tashtemirov A., Raxmonqulov S. Profilaktika inspektorining yashash manzillaridan uzoq muddatga ketgan shaxslar bilan ishlash faoliyatining tushunchasi //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2024. – Т. 3. – №. Maxsus son 12. – С. 62-67.
19. Ибрагимова Н. Общее понятие и правовая основа профилактики правонарушений. Общество и инновации, 2022. №3 (5/S), 189–194. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss5/S-pp189-194>.